

Et tingsvidne om Nordentoft 1676

Af TORSTEN BALLE

Regna Firmat Pietas - fromhed styrker rigerne - var Christian d. 4.s valgsprog, og derfor satte han bogtaverne R F P på Rundetårn. Men folk udlagde det som Riget Fattes Penge af den gode grund, at det var sandt. Da han døde 1648, var landet i stor gæld. Rige folk havde lånt kongen mange penge, og da der ingenting var i kassen, fik kreditorerne noget af Kronens gods i stedet for.

Mellem dem var borgmester Jacob Madsen på Christianshavn. Han fik en del af krongodset i Ty, og da han døde 1653, blev det hans børn, der skulle se at få så meget som muligt ud af deres fjerntliggende gods. En af hans sønner, Ejler Jacobsen, var allerede kommet herover. 1652 var han fadder til Niels, en søn af sognepresten i Thisted, Anders Nielsen Heeboe. 1656 boede han på Momtoft, og i matrikelen 1664 står han som ejer af *Nordentoft*, der før havde hørt til Vestervig Klosters gods, men gården var da fæstet til Jens Gregersen og Anne Jespersdatter. 1667 boede han på Jernit og gav da 11 rdl. til Thisted kirke for sit begravelsessted i kirken og 3 rdl. for at åbne gravstedet, da hans hustrus lig blev nedsat.

Senere flyttede han tilbage til Ty. Her var jo hans gods, og nu skulle han finde en passende gård at slå sig ned på. Efter at enevælden var indført, havde adelen ikke mere eneret til at være ejere af sædegårde, og da sædegårde endnu havde visse privilegier, var der mange borgerlige, der købte én eller flere. Ved en sædegård forstod man en større gård, der havde været beboet af adelige, og derfor var det rart, om man kunne købe en gård og bevise, at der havde boet adelsmænd på den.

Ejler Jacobsen boede en tid på Nordentoft. Selv om den 1664 blev drevet af to fæstere, blev den betragtet som én gård, og den havde også før og siden kun én fæster. Til gården var der knyttet nogle sagn om adelsfolk, der skulle have boet der, og de sagn har Ejler Jacobsen nok hørt på med interesse, for havde der boet adelige, så måtte Nordentoft jo kunne kaldes en sædegård! Men det skulle bevises, og i mangel af dokumenter var det værd at prøve, om gamle folk kunne vidne om det på herredstinget i Sjørring.

Det var også gode vidner, han fik fat på. Den ene var født på Nordentoft, sikkert søn af Tomas Jensen Skytte, der før havde boet på gården. De andre var fra nabolaget, én havde tjent på Nordentoft. De vidnede så på tinget, og tingsvidnet blev indført i Hundborg herreds tingbog 1676. Det lyder sådan med moderniseret stavemåde.

(1676) Mandagen den 11. september. Otte mænd vidner med Christen Jørgensen i Tinggård, i dag forordnet i herredsfogedens sted i hans fraværelse Anders Jørgensen i Sjørring.

(Tinghørere:) Mikkil Tomsen i Sperring, Mads Poulsen i Sperringgård, Christen Christensen Skriver, Anders Andersen i Søgård, Anders Jespersen samme sted, Niels Ovesen i Dollerup og Peder Pedersen Ulgård i Silstrup.

Knud Nielsen i Elsted på ærlige, agtbare og velfornemme mand, Ejler Jacobsen til Nordentoft gård hans vegne.

Otte mænd så stande for dem Christen Tomsen i Snedsted, barnefødt i Nordentoft gård, og Christen Lauritsen, boende og barnefødt i Skadholm ved Nordentoft gård, (der) en lang tid har tjent i førnævnte Nordentoft gård. Disse bemeldte tvende mænd vidnede ved højeste ed og oprakte fingre, at enhver af dem kan mindes i 60 år. Da i al sandhed af barndommen har de hørt af deres gamle forældre og andre gamle folk, at Nordentoft gård i Sjørring i Ty har i gamle dage været en adelsgård, hvorpå skal have boet Skammels Ebbesen, hvis tvende sønner var Peder Skammelsen og Ebbe Skammelsen. Den ene af dem slog den anden ihjel efter den digt og vises lydelse, som derom gjort er. - Og at der ligger et firkantet sted straks sønden ved gården, som kaldes Ebbes toft, hvilken de af alders minde har hørt sige, at borge gården der skulle have stået, og endnu deri på samme sted findes knolde, mursten og andre store sten. - I lige måde er det dem bevidst, at da Ejler Jacobsen for to år siden indtog gården, var husene og bygningen meget forfalden og mesten øde, ja en del ganske nedfalden af årsagen, gården er meget forskylldt, særligt i disse besværlige tider.

Med lige samme ed og oprakte fingre vidnede Salmand Gregersen i Næstrup, at han mindes 64 år, Søren Christensen samme sted mindes 60 år og nogle år derover, Laurits Pedersen i Skårup mindes 60 år. Og de samtlige af barndommen har hørt af deres forældre og andre gamle bedagede folk, at forskrevne Nordentoft gård i gamle dage har været en adelsgård, og derpå skulle have boet Skammels Ebbesen, som skulle have haft tvende sønner, Peder Skammelsen og Ebbe Skammelsen, og den ene skulle have slået den anden ihjel efter gammel tale. - Desligeste er det dem fuldkommen bevidst, at da Ejler Jacobsen for to år siden indtog gården, var husene og bygningen meget forfalden og øde og en del ganske nedfalden. Årsagen dertil: At gården dertil er meget forskylldt og synderlig i disse besværlige tider.

Desuden bevidnede Villads Hansen og Anders Andersen, tjenende på Nordentoft gård, ved sjæls ed og oprakte fingre, at de i dag otte dage stævnedes forskrevne personer hid i dag for deres sandhed at aflægge. Samme dag var de i Bisgård og stævnedes ærlige og velbyrdige mand Jørgen Friis til Lindholm, Kongelig Majestæts velbestalter amtmand over Ty og Mors, hid i dag til dette vidnes påhør og beskrivelse, om den gode mand på Hans Majestæts vegne har noget derimod at svare, og talte med hr. amtmandsfuldmægtig, velfornemme Peder Marchuorsen, der ved porten.

At så ganget er, stadfæster vi med vores signeter.

Dette tingsvidne er interessant af flere grunde. Først fordi vidnerne, der må være født omkring 1600, knyttede sagnet om Ebbe Skammelsen sammen med Nordentoft, mens folkevisen kun siger, at "Skammel han bor sig nør i Ty". Selv om dramaet var sket for omkring 400 år siden, kan det godt have gjort så dybt et indtryk på egnen, at det

ikke blev glemt. Man har villet rokke ved denne tradition, men uafhængig af den er der indtil vor tid bevaret andre minder om noget uhyggeligt ved Nordentoft. Man fortalte, at når man sang en bestemt vise - og det var ikke folkevisen - viste der sig en blodig hånd på en rude. En sypige, der overnattede på gården, ville ikke tro det, og gav sig til at synge visen, men hånden viste sig, og hun gik fra forstanden. Man fortalte også, at to agerumdøre ikke kunne holdes lukket, når det var måneskin.

Vidnerne fortalte også andet, som ikke står i folkevisen. De kaldte faderen *Skammels Ebbesen*. Formen Skammels kendes kun fra Ty og Mors. Det betyder ikke så meget, men de gamle havde også et efternavn til ham - Ebbesen. Navnet Ebbe er ikke almindeligt, men netop i Sjørring sogn var det kendt og anset. Ebbe Jensen boede 1664 og 1688 på den bedste gård i Sjørring, Brogård ved Sjørring volde, sikkert den gamle kongsgård. Den havde 1664 14 td. hartkorn. Anders Ebbesen i Sjørring var 1666 delefoged til Ørum Slot, og navnet er åbenbart et storbondenavn.

Og så fortalte de gamle noget, der også må have rod i stedlig tradition. Det sted, hvor borgegården skulle have stået, kendte de, og de kaldte det *Ebbes toft*. Desværre har man ikke kunnet finde dette sted senere, skønt man har søgt efter det syd for Sønder Nordentoft. Men vidnerne fortalte også, at gården var meget forfalden, ja en del af den var "ganske nedfalden". Det skal man vel ikke tage så tungt på, da der ikke følger et lovformeligt synsvidne med, udstedt af edsvorne synsmænd, udmeldt af retten, men det er da nok muligt, at bygningerne har været meget sølle på den tid. Men 1698 købte den stenrige købmand Tomas Graversen i Thisted Nordentoft og han flyttede snart efter derud. *Han* ville i hvert fald ikke bo på en faldefærdig gård, og det er næsten sikkert, at der var bygget en ny. Det

er blot ikke givet, at den lå på det sted, hvor den lå i 1676. Mange gårde blev vitterligt flyttet, og hvis Nordentoft var en befæstet gård i 1200erne, eller i hvert fald en gård med en *stenstue* (et castrum), som visen siger, kan det tænkes, at "stenstuen" har ligget ret afsides på et sted, der var egnet til forsvar, men som siden, da man opgav de middelalderlige forsvarsanlæg, har været upraktisk for gårdens forbindelse med marken og med omverdenen.

De to hold vidners udsagn er næsten ordret ens med undtagelse af, hvad de to mest stedkendte fortalte om gårdens plads. Det kan se ud, som om ordene er lagt i munden på dem, og det kan nok vække mistanke til, at deres udsagn var provokeret frem. Det er dog sikkert ikke sådan. Herredsskriveren, der skulle føre tingbogen, skulle ikke skrive hvert ord, der blev sagt, for der kunne blive snakket meget. Han skulle referere det, der var af vigtighed, men udformningen var åbenbart hans egen. Når vidnesbyrdene ellers stemte overens, kunne han godt bruge de samme ord.

Ejler Jacobsens formål med at erhverve dette tingsvidne var ganske sikkert, at han gerne ville slippe billigere i skat, og derfor var amtmanden indstævnet til at høre på vidneførselen. Gik det ikke med at få gården anerkendt som sædegård, kunne han henvise til vidnernes ord om, at gården efter deres mening var meget forskyldt, og at det var grunden til forfaldet.

Han ejede ganske vist ikke gården på den tid, da han - i hvert fald formelt - havde solgt gården til sin broder Christian på Fyn, men han skulle sikkert betale skatterne. Tingsvidnet hjalp ham dog ikke, og han flyttede igen fra Nordentoft. 1681 døde han i København, men hans kiste blev 1682 ført til Thisted, hvor han vel blev begravet i sit gravsted i kirken.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og Vester Hanherred 1975, side 116-120).